

نظارت شورای نگهبان چه مشخصات و ویژگی هایی را دارد؟

از مجموع قوانین و آیین نامه های انتخاباتی و نظارتی مشخصات ذیل را برای نظارت شورای نگهبان می توان دریافت:

الف) عام بودن نظارت: نظارت شورای نگهبان همه جانبه و فراگیر است. این نظارت به اقدامات وزارت کشور، یا هیأت های اجرایی، نحوه ی تبلیغات، ترتیب رأی گیری، زمان قرائت آراء و یا رسیدگی به شکایات و اعتراضات محدود نمی شود نظارت شورای نگهبان از تهیه ی مقدمات برای اعلام زمان برگزاری انتخابات تا صدور اعتبارنامه نمایندگان منتخب و یا در مورد ریاست جمهوری اعلام نتیجه نهایی برقرار است. اعمال نظارت (اعم از نظارت مستقیم یا نظارت از طریق ناظران و بازرسان) باید متضمن اجرای دقیق و صحیح مقررات باشد. طبق ماده ی ۲۳ قانون انتخابات وزارت کشور موظف است مطالب مربوط به انتخابات را به اطلاع همگان برساند حال اگر این وزارت در انجام این مهم قصور کرد و یا اطلاع نادرست داد شورای نگهبان باید تذکر دهد. یکی از شرایط انتخاب کنندگان تابعت کشور جمهوری اسلامی ایران است، (ماده ی ۲۹)، اگر ناظر وابسته شورای نگهبان با رأی خلافی در این زمینه مواجه شد باید جلوگیری کند و اگر رأی خلافی به صندوق رفته است باید اثر آن را از بین ببرد. نظارت عام ایجاب می کند که همه ی جوانب، موارد و شرایط لازمه انتخابات در نظر گرفته شود. ماده ی ۳ قانون انتخابات در تأکید این مسئله می گوید نظارت بر انتخابات مجلس به عهده ی شورای نگهبان می باشد این نظارت عام، در تمام مراحل و در کلیه ی امور مربوط به انتخابات جاری است.

ب) اطمینان بخش بودن نظارت: با توجه به وضع و ترکیب شورای نگهبان در قانون اساسی در صورتی که در انتخاب اعضای این شورا ملاک ها رعایت شده باشد نظارت آن بر انتخابات اطمینان بخش تلقی می شود. از آنجا که در انتخابات مخصوصاً مجلس معمولاً تعداد کاندیدها بسیار زیاد و رقابت فشرده بین آنان وجود دارد مسلماً اعتراضها و ایرادهایی متوجه انتخابات می شود گاهی اوقات عدم رضایت و اعتراض ناوارد و بی جا است و ناشی از انتظارات بی مورد و نپذیرفتن واقعیت است اما پاره ای اوقات نارضایتی و اعتراض به مورد و به حق است و سوء جریانی در انتخابات راه یافته است. در چنین شرایطی تنها یک مرجع بی طرف، مثل شورای نگهبان که از هیچ جریان، گروه یا شخصی حمایت نمی کند و انتخابات هیچ کاندیدایی برایش نفع و ضرری نداشته باشد می تواند موارد خلاف را رفع و با نظارت خود اطمینان و اعتماد همگان را جلب کند. از طرف دیگر شورای نگهبان این اختیار را دارد که هر گاه موردی را ناصواب بداند آن را باطل اعلام کند و همین امر باعث کاهش تخلفات و جرایم انتخاباتی شده است.

تجربه نیز حاکی از این است که مذاکرات قانونی ناظرین وابسته به شورای نگهبان به دلیل پشتوانه قوی که دارد غالباً مؤثر واقع می شود و دست اندرکاران انتخابات را بیشتر متوجه اجرای درست قانون می کند.

ج) قاطعیت نظارت: نظارت شورای نگهبان در عین اینکه امور اجرایی انتخابات را در اختیار ندارد ولی همه ی موارد و همه ی مراحل را در بر می گیرد. این شورا با رأی قاطع خود موارد و موضوعات مورد اختلاف را حل و فصل می کند. قاطعیت نظارت از آن شورای نگهبان است و هیچ کدام از اعضاء یا ناظرین از این قاطعیت برخوردار نیستند. چنانچه نظر ناظر شورا در مورد صلاحیت کاندیدها تأمین نشد وی می تواند دلایل خود را از طریق هیأت نظارت استان و هیئت مرکزی نظارت به اطلاع شورای نگهبان برساند در صورتی که شورا نظر ناظر را تأیید کند آن نظر قاطعیت می یابد. شورای نگهبان تنها به گزارش ناظر اکتفا نمی کند و نظر ناظر در زمانی ارزش و اعتبار دارد که بر طبق موازین قانونی و مستدل ابراز شده باشد. قاطعیت نظر شورای نگهبان این نتیجه را دارد که بر طبق موازین قانونی و مستدل ابراز شده همچنین قاطعیت نظر شورای نگهبان این نتیجه را دارد که غیرقابل تجدیدنظر و شکایت است. تصمیم شورا قطعی است و مرجعی فوق آن نیست که بر آن تصمیمات نظارت داشته و محل شکایت و تجدیدنظر باشد. البته مرجعی که نظرش قطعی است باید در ابراز نظر بسیار احتیاط کند و همه ی جوانب را بسنجد و خود را از هرگونه شائبه آلودگی بدور نگه دارد.

د) با واسطه بودن نظارت: از آنجا که اعضاء شورای نگهبان بعلت محدود بودن امکان نظارت مستقیم ندارند ناچار نظارت غالباً غیر مستقیم و باواسطه است. اگر ناظرین وظایف خود را به خوبی انجام دهند و قانون را دقیقاً مراعات کنند و به موقع تخلفات را تشخیص دهند و به مسئولین اجرایی یادآوری کنند و در تمام مراحل بی طرف بمانند عوامل خوبی برای نظارت شورای نگهبان خواهند بود. اما اگر واسطه های نظارت به جای مراقبت در حسن جریان انتخابات در جریان دسته بندی قرار گیرند و اقدامات غیر قانونی افراد را نادیده بگیرند و بر اعمال خلاف قانون سرپوش گذارند و در گزارش خود خلاف واقع را منعکس کنند و خودمسئله ساز باشند انتخابات روند مطلوبی نخواهد داشت. بازرس و ناظر انتخابات باید در کمال دقت انتخاب شود ولی وضع انتخابات طوری است که تمام جزئیات را نمی شود تحت نظر بازرسی قرار دارد.

منظور از نظارت غیر مستقیم این نیست که شورای نگهبان صرفاً مرجع رسیدگی به گزارشات باشد شورای نگهبان باید از طریق هیئت مرکزی نظارت، ناظرین استان و شهرستان و شعب و بازرسان عادی و ویژه در جریان روزانه امور قرار گیرد. ۱.

پاورقی ها:

[۱] دکتر سید جلال الدین مدنی، حقوق اساسی و نهادهای سیاسی جمهوری اسلامی ایران، ص ۲۳۴ - ۲۳۶.

مرکز مطالعات و پاسخگویی به شبهات حوزه‌های علمیه